

”Lyssna på folket – lyft frågan om dödshjälp”

Det finns nu ett lagförslag om att tillåta dödshjälp i England. Här i Sverige är stödet för dödshjälp massivt men ändå händer inget. Politiker bör se till lyfta upp frågan på dagordningen, skriver Aud Sjökvist.

För alla här i landet som anser att obotligt sjuka och svårt lidande personer ska få möjlighet att själva bestämma när nog är nog – och då kunna begära sjukvårdens hjälp att avsluta livet – var fredagen den 29 november 2024 en glädjens dag. Då röstade det brittiska parlamentets underhus ja till att gå vidare med en enskild ledamots, Kim Leadbeater (Labour), lagförslag om att införa dödshjälp i England och Wales. Förslaget ska nu behandlas i utskott och fler omröstningar, i underhuset och överhuset, ska ske innan en lag finns på plats. Underhusets tydliga ja innebär dock ett viktigt steg närmare dödshjälp för våra brittiska vänner.

Under debatten påpekade Leadbeater att ansvaret som parlamentsledamot inte bara handlar om att diskutera och fatta beslut, det vill säga stifta lagar, i svåra frågor som hamnar på deras bord. I ansvaret ingår också att vara lyhörd och ta upp frågor som lyfts av allmänheten. 75 procent av den brittiska allmänheten är för att införa dödshjälp. Här i Sverige är stödet för dödshjälp lika massivt men ändå händer inget. Ingen svensk toppolitiker vill, eller vågar, befatta sig med frågan eller ser till att den kommer upp på riksdagens dagordning. Redan 2021 visade en SOM-undersökning (Göteborgs universitet) att svenska folket drar sina förtroendevalda bakom sig i dödshjälpsfrågan och att det därmed fogats ännu en fråga till raden av politiska sakfrågor där politikerna inte är lyhörda inför väljaropinionen. Vi i RTVD (Rätten till en värdig död) anser att detta är oerhört bekymmersamt ur demokratisk synvinkel och vi uppmanar svenska partiledare och riksdagspolitiker att lära sig av sina brittiska kollegor.

Flera ledamöter framhöll under debatten en viktig utgångspunkt för diskussionen om dödshjälp. Det handlar inte om valet mellan liv och död. Vad det handlar om är möjligheten till en god och lugn död, omgiven av nära och kära, när en dödligt sjuk person anser att nog är nog. Så enkelt är det! I RTVD ställer vi oss utan förbehåll bakom denna utgångspunkt.

Som alltid i dödshjälpsdiskussioner fanns det parlamentsledamöter som ansåg att dödshjälp inte är svaret på det lidande och den ångest som döende ibland upplever. I stället bör man satsa på den palliativa vården som klarar att lindra döendet för de flesta. En ledamot beskrev den engelska palliativa vården som ett postkodlotteri; svensk palliativ vård kan beskrivas på samma sätt. Tillgängligheten är ojämnt fördelad i vårt avlånga land och platserna är för få. Dessutom finns det patienter som inte ens en mycket god palliativ vård klarar att ge en död utan svåra smärtor eller svårt lidande. Det är dessutom så att de flesta som får dödshjälp under kortare eller längre tid innan dess fått palliativ vård. Det handlar alltså inte om antingen palliativ vård eller dödshjälp utan om att palliativ vård och dödshjälp kompletterar varandra.

Risken för att döende ska utsättas för påtryckningar av omgivningen och pressas att begära dödshjälp diskuterades flitigt. Risken för att exempelvis anhöriga är emot dödshjälp och därför pressar den döende att avstå ansågs dock vara större. Enligt vår uppfattning bör en begäran om dödshjälp vara en fråga för den döende och de läkare som ska göra bedömningen om personen uppfyller kriterierna för dödshjälp. Att den döende har diskuterat frågan med sina närmaste och att de respekterar hans eller hennes självbestämmanderätt bör vara en självklarhet, men inget krav.

Ett ofta förekommande argument mot dödshjälp är påståendet om det sluttande planet som ett införande av dödshjälp oundvikligen sägs leda till. Med sluttande planet menas att kriterierna för dödshjälp efter hand utvidgas i förhållande till vad som avsågs när dödshjälpen infördes eller att fler och fler får dödshjälp. Som exempel nämns i regel – och även vid underhusets debatt – Nederländerna och Kanada. I detta sammanhang framhölls dock Oregon som ett exempel på en stat som under snart 30 år inte ändrat kriterierna. Vi vet också att andelen dödsfall som där sker med dödshjälp legat på 0,6 procent under många år. Det sluttande planet är med andra ord ingen naturlag.

Vid omröstningen i underhuset var ledamöterna fria att rösta utifrån sin egen övertygelse. Debatten visade tydligt att inställningen till dödshjälp inte följer några partigränser. Vi hoppas därför att våra riksdagspolitiker så småningom kommer att få rösta fritt, utan att vara bundna till de enskilda partiernas inställning. Dödshjälp handlar inte om partipolitik utan om hur man värderar sina medmänniskors grundläggande rättigheter och rättvisa. Att som KD påstå att man värnar om alla människors lika värde samtidigt som man begränsar rättigheterna för en viss grupp – de personer som önskar dödshjälp – är inget annat än uttryck för en paternalism som inte hör hemma i ett demokratiskt samhälle. Och att som S i det föreslagna nya partiprogrammet säga sig sträva efter rättvisa (och realism och reformer) borde rimligen betyda att möjligheten att få dödshjälp inte är förbehållen den som kan lägga ett par hundra tusen kronor på att åka till Schweiz.

I England är dödshjälp en brottslig handling. Den som följer med en person till Schweiz för att få dödshjälp riskerar att bli åtalad och dömd till flera års fängelse. En ledamot ansåg därför att Leadbeaters förslag handlar om att för första gången i engelsk historia tillåta medhjälp till självmord. I Sverige är det tillåtet att hjälpa någon att dö, så länge man inte utför den handling som är nödvändig för att döden ska inträda. Vi har dock ingen sådan lagstiftning som Europadomstolen kräver av stater som tillåter dödshjälp (tekniskt sett medhjälp till självmord). Leadbeaters förslag är utformat utifrån Europadomstolens krav. Vi uppmanar våra politiker att skyndsamt tillsätta en parlamentarisk utredning som kan ta fram ett motsvarande lagförslag som är förankrat i svenska förhållanden och värderingar.

”Nederländerna och Kanada förskräcker”

När lagstiftning om dödshjälp har införts har den snabbt vidgats så att fler och fler har kunnat dödas eller få stöd att ta sitt liv. Det visar utvecklingen i både Nederländerna och Kanada, skriver Christian Carlsson (KD) i en replik.

På SvD Debatt 11/12 menar Aud Sjökvist från Rätten till en värdig död (RTVD), att Sverige bör följa Englands exempel efter att brittiska underhuset röstat ja till att gå vidare med ett förslag om att införa dödshjälp i England och Wales. Alla människor förtjänar värdighet, också vid livets slut. Sjukvården ska därför lindra den smärta och ångest som kan upplevas inför döden. Att införa dödshjälp vore däremot helt fel väg för Sverige att börja vandra.

Sjökvist skriver att det skulle finnas starkt stöd bland befolkningen för att införa dödshjälp i Sverige. Visst kan dödshjälp vid första anblick framstå som ett enkelt sätt att ta bort svårigheter och lidande för den som är svårt sjuk, men stödet för dödshjälp skulle förmodligen snabbt minska om fler fick kännedom om den förskräckliga utvecklingen i länder som har infört dödshjälp, exempelvis Kanada och Nederländerna.

Ökningen av antalet dödshjälpsfall har där varit skenande. Under 2022 fick omkring 13 500 personer dödshjälp i Kanada och där är det nu den tredje vanligaste dödsorsaken efter cancer och hjärtsjukdomar. När lagstiftning har införts så är det dessutom ett faktum att den snabbt vidgats så att fler och fler har kunnat dödas eller få stöd att ta sitt liv.

Många tänker sig nog att dödshjälp endast ska kunna komma i fråga för den som är dödligt sjuk och har mycket kort tid kvar att leva. Men från att ha varit tänkt endast för dödligt sjuka med obotligt lidande, så finns det idag inget krav på att man ska lida av en dödlig sjukdom i Nederländerna. Det räcker att man har ett ”outhärdligt lidande” som inte kan lindras på något annat sätt. Det här innebär att psykisk sjukdom som depression, schizofreni och anorexia gör att man kan komma i fråga för dödshjälp. Det gäller även barn och personer som drabbats av demens.

Denna dramatiska förskjutning i synen på människors liv och värde är skrämmande. Samtidigt är den inte ologisk om man främst ser frågan om dödshjälp som en fråga om individens frihet eller som en rättighet till vad man menar är en värdig död. Har man väl etablerat detta synsätt på dödshjälp så ställs man snart inför att behöva dra den svåra gränsen för vems liv som är tillräckligt värdefullt för att levas och vem som är tillräckligt sjuk för att få dö. Erfarenheten från andra länder säger att fler och fler grupper riskerar att omfattas, och fler skäl riskerar att tillåtas.

Det finns många risker förenade med införande av dödshjälp. En diagnos eller bedömning om förväntad livslängd kan lätt felbedömas. Den som är svårt sjuk kan också drabbas av psykisk sjukdom och depression vilket kan leda till självmordstankar, men dessa tankar kan vara övergående. Och för det tredje så finns risk för att människor på grund av ålder eller sjukdom ansöker om dödshjälp inte för sin egen skull utan för att man känner sig som en belastning för vänner, familj eller vården. I Oregon har det

uppgetts vara den tredje vanligaste orsaken för att man ska få ut den dödliga dosen för att kunna ta sitt liv och enligt SMER uppger 30–40 procent som skäl för begäran om dödshjälp att man upplever eller oroar sig för att man är en börda för anhöriga.

Sjökvist väljer att brutalt avfärda alla dessa farhågor och Kristdemokraternas motstånd till dödshjälp som ”paternalism som inte hör hemma i ett demokratiskt samhälle”. Det är en minst sagt radikal och offensiv inställning till en så etisk fråga om liv och död. Slutsatsen att påtryckningar om att fortsätta leva skulle vara ett större problem än påtryckningar om att människor ska avsluta sitt liv är för övrigt en i det närmaste ofattbar slutsats som förtjänar kritik.

Vi kristdemokrater kommer fortsätta att stå upp för alla människors lika värde. För oss är varje människa värdefull. Det gäller oavsett om du är sjuk eller frisk. Vi behöver därför stärka den palliativa vården och verkligen göra den mer tillgänglig och jämlik för att så långt möjligt erbjuda en värdig tillvaro också i livets slutskede. Sjukvården ska däremot aldrig ställa den som är sjuk inför valet om livet är tillräckligt värt för att levas, eller om det är dags att ta sitt liv. Därför säger vi nej till att införa dödshjälp i Sverige.

Christian Carlsson (KD)

riksdagsledamot och ordförande i socialutskottet

”Det handlar om att förkorta svårt lidande”

KD:s Christian Carlsson har fel när han påstår att erfarenheterna från andra länder visar att dödshjälp bara kan utvecklas åt ett håll. Det skriver Aud Sjökvist i en slutreplik.

Att en [replik](#) på [artikeln](#) ”Lyssna på folket – lyft frågan om dödshjälp” skulle komma från KD-politikern Christian Carlsson är föga överraskande. Det är allmänt känt att han och KD är emot dödshjälp.

Under debatten om dödshjälp i engelska underhuset slogs jag av både den empatiska tonen och att debatten fördes utifrån ett faktabaserat underlag. Carlsson har en del att lära sig när det gäller att debattera utifrån fakta. Han menar att det stöd som finns för dödshjälp bland den svenska befolkningen snabbt skulle minska om fler kände till ”den förskräckliga utvecklingen i länder som har infört dödshjälp, exempelvis Kanada och Nederländerna”. Carlssons sätt att uttrycka sig indikerar att utvecklingen är likadan i alla de länder som infört dödshjälp. Faktum är att Kanada och Nederländerna sticker ut i sammanhanget. Där är andelen dödsfall som sker med dödshjälp drygt 4 respektive 5 procent. Motsvarande andel i Schweiz är 1,5 procent. Där har man under snart 30 år tagit emot utlänningar, bland andra svenskar, vilket dock inte lett till någon ”förskräcklig utveckling”. Varken där eller i Oregon, som har haft dödshjälp lika länge och där andelen dödsfall genom dödshjälp ligger på 0,6 procent, har man utvidgat kriterierna. Carlsson har alltså fel när han påstår att erfarenheterna från andra länder visar att dödshjälp bara kan utvecklas åt ett håll.

Carlsson talar om att de som får dödshjälp ”dödas”. Jag vill i det sammanhanget hänvisa till Johan Ungers, domprost emeritus, analys av begreppet i [DN den 15 december](#). Han skriver: ”Den normala meningen är att man dödar en människa som har livet framför sig. En annan betydelse är att en person som är sjuk och kommer att dö av sin sjukdom ... får hjälp att ta en dos som förkortar dödsprocessen. Är inte att döda här något annat? Är inte att förkorta en livsprocess något annat än att förkorta en dödsprocess? ... 'Döda' har två betydelser.”

Även Carlsson bör inse att dödshjälp handlar om att i enlighet med en svårt lidande persons uttalade önskan förkorta en dödsprocess, inte att samhället har rätt att förkorta livsprocessen för vem som helst.

Carlsson hänvisar till att i Oregon uppger 30-40 procent av de som begär dödshjälp att man upplever eller oroar sig för att vara en belastning för anhöriga. Med tanke på att det amerikanska samhällssystemet är uppbyggt utan samma skyddsnät som vi känner till är siffran inte överraskande. Därför kan detta argument mot dödshjälp heller inte utan vidare appliceras på svenska förhållanden.

Den palliativa vården behöver stärkas för att ”så långt möjligt erbjuda en värdig tillvaro också i livets slutskede”. Jag har ingen annan åsikt men till skillnad från Carlsson bryr jag mig också om den lilla grupp personer som inte ens den palliativa vården kan ge en värdig tillvaro i livets slutskede. Har Carlsson tänkt på att han själv kan bli en av dessa

personer? Och har han tänkt på hur han då skulle ställa sig till att han inte har något att säga till om utan läkaren får sista ordet?

Avslutningsvis vill jag påminna Carlsson om att Europadomstolen ställer vissa krav på länder som tillåter dödshjälp. Sådana länder ska ha en lagstiftning som innehåller:

1. Tydliga kriterier för vem som ska kunna få dödshjälp.
2. En procedur som garanterar att begäran är frivillig.
3. Säkerhetsmekanismer som skyddar sårbara grupper.
4. Regler som i detalj anger vilka moment som ska ingå i bedömningen av begäran om dödshjälp för att bedömaren ska anses ha fullföljt sin plikt att upprätthålla god vård.

Sverige tillåter dödshjälp i form av medhjälp till självmord, dock inte att en läkare står för hjälpen. Carlsson kan fortsätta blunda för Europadomstolens krav på lagstiftning. Majoriteten av svenska folket, även KD-väljare, vill dock legalisera någon form av dödshjälp, inom ramen för svensk sjukvård. Europadomstolens syn på saken visar att de har en helt legitim grund för sin inställning. Denna rätt anser även jag och Rätten till en värdig död att vi ska få här i landet, med eller utan KD:s stöd.